

Peder Eriksen – Peder Forrider – fra Skovsbovænge.

Peder Eriksen blev født d. 30. marts 1823 på Forridergården i Skovsbo (Skovsbovænge 9).

Hans far var Erik Christian Nielsen, født samme sted i 1783.

1. Erik Nielsen blev gift første gang i april 1814 med Kirstine Nielsdatter. De fik en datter, Maren, i maj 1815. Maren døde få dage efter fødslen, og knap 2 uger senere døde Kirstine Nielsdatter.
2. Erik Christian Nielsen blev gift igen i dec. 1815 med Anne Pedersdatter fra Tved. De fik følgende børn:

Karen Eriksdatter, december 1816

Niels Eriksen, januar 1820

Peder Eriksen, marts 1823

I december 1829 døde Anne Pedersdatter.

3. I marts 1830 bliver Erik Christian Nielsen gift for 3. gang, med Henricke Margrethe Hansdatter fra Sørup. De fik følgende børn:

Stine Eriksdatter, født 4. nov. 1830 og døde allerede 23. december samme år.

Stine Eriksdatter, november 1831

Anne Marie Eriksdatter april 1836

Hans Jørgen Eriksen, november 1838

Anne Catrine Eriksdatter, maj 1843

2 døde og 7 levende børn med 3 koner.

Forridergården var en af Skovsbos store gårde, med 50 tønder land. Navnet stammer fra Erik Christian Nielsens far, Niels Hansen, der var forrider og blev kaldt dette. Hvad en forrider var helt præcist, har jeg ikke kunnet finde oplysninger om, men et kvalificeret bud er, at det var når herskabet fra Hvidkilde skulle ud at køre, så var der en forrider med. Denne sad på den forreste hest og skulle bl.a. holde øje med om der var forhindringer på vejen.

I 1834 boede der på gården:

Ægteparret Erik Christian Nielsen og Henricke Margrethe Hansdatter med 3 hjemmeboende børn. Herudover 1 karl og 1 tjenestepige. – Desuden boede der en familie, som inderste (dvs. de boede til leje). Han var hjulmand, og de havde 1 datter og 1 plejebarn.

Men, det er Peder, vi vil prøve at følge.

Han blev konfirmeret i 1837. Havde gode kundskaber og god opførsel. Den 1. november 1839 flytter han til Sct. Jørgens Sogn, hvor han kommer til at tjene hos gårdmand Rasmus Hansen. – 1. maj 1842 flytter han tilbage til Skovsbo, efter at have tjent hos en Søren Poulsen.

Den 1. maj 1843 flytter han til Lunde, og tjener hos gårdmand Jeppe Rasmussen. Efter 8 mdr. her flytter han i december 1843 til Egeskov.

Maj 1844 flytter han fra forpagter Brandt på Egeskov hjem til Egense, og i 1845 bor han hjemme hos sin far i Skovsbovænge.

Maj 1845 flytter han til Gudbjerg, stadig som tjenestekarl. Da er han 23 år. Det kan synes som mange skift, men det var ikke ualmindeligt. Man blev fæstet for et halvt år ad gangen – fra maj til november eller omvendt.

Maren Gotfredsdatter var født i 1822 i Tved. Hendes far var Gotfred Larsen, og forældrene var husfolk på Tved Mark.

Efter konfirmationen kom Maren ud at tjene, og hun tjente bl.a. i Ulbølle og Brændeskov.

I 1844 fik hun en datter, Augusta Jensdatter, kaldet Gusta. Faderen til Gusta var en Casper Jensen, for tiden tjenende færgemand Løwe, barnefødt i Ulbølle.

Datteren opholdt sig mest hos Marens forældre i Tved, også efter at hun blev gift med Peder Eriksen.

Peder var en periode ansat på Lille Brændeskovgård, og Maren og Peder møder hinanden, og bliver gift i Tved kirke 7. august 1846. – De kom til at bo i Løgeskov en periode, og den første søn, Erik Pedersen, blev født her den 12. oktober 1846.

Søn nr. 2, Gotfred, bliver født i juni 1849, og da er de flyttet til Trollekrog i Egense sogn. Her står Peder opført som insidder.

I 1850 er de flyttet til Fiskop, hvor de deler hus med en anden familie. Christen Hansen Brok og Karen Knudsdatter. Peder Eriksen er insidder og daglejer.

Hans Vilhelm Pedersen er barn nr. 3. Han blev født i december 1851 i Fiskop.

Barn nr. 4 er en pige, Maren Sophie Pedersen. Hun er født i februar 1855 i Skovsbo.

I folketællingen i 1855 bor de i Skovsbo By i et hus. Han står som husfader og daglejer. – I bemærkningerne står der, at Peder Eriksen er arresteret for tyveri.

Og hvad er det så, der er sket, siden han er blevet arresteret. Det er ikke småting, og her følger en beskrivelse på nogle af de forhold, han var involveret i.

I 1847 boede de på Hundtofte Mark (Løgeskov). Huset trængte til reparation, og Peder Eriksen ville også gerne have det flyttet et andet sted hen, men manglede de fornødne midler til få gjort noget ved det. Huset var forsikret for 590 Rdl., og han fik da den ide, at de kunne brænde huset af, og hæve assurancesummen. Han snakkede med sin kone om det, og de drøftede det også med svigerforældrene. Svigerforældrene støttede dem på ideen, og især svigermoderen, efter hvad Peder Eriksen senere forklarede, ..."var virksom i at tilskynde Arrestanten og hans Hustru til Udførelsen af Forbrydelsen"...

Efter aftale med svigerfar Gotfred Larsen, flyttede Peder Eriksen deres assurede ejendele ud til svigerfaderen, hvor det blev skjult. Det var bl.a. hans og hustruens gangklæder, hans pibe og lommeur og en hårkæde, vurderet til 31 Rdl. (Hårkæder var lavet af menneskehår og almindelige som kæder til lommeure – In.)

Da kreaturerne var sat på græs og sædekornet var brugt op, aftalte ægteparret, at det var tiden. Natten til den 7. maj 1847, før de gik i seng, havde de lagt høvlspåner ovenpå skabet i soveværelset, og på loftet ovenover. Så gik de i seng, men stod op igen og Peder tog nogle "Friktionssvovlstikker". Han manglede dog modet til selv at tænde, og rakte dem til Maren, som antændte spånerne. Parret skyndte sig i seng igen, i

den hensigt, at de roligt kunne sige, at de lå i sengen, da ilden udbrød. – Da ilden havde godt fat, sprang de ud af sengen, fik vækket tjenestepigen og fik hende og begge børn med ud af huset, kun medbringende en dyne.

Efterfølgende erklærede Peder Eriksen på tro og love overfor myndigheder og assuranceselskabet, at der intet var blevet reddet ved branden. Han fik udbetalt 390 Rdl. For huset og 440 Rdl. For indboet.

I 1852 boede ægteparret i Fiskop. Den 16. juli begik de et indbrud hos husmand Peder Larsen i Fiskop. Dette blev aftalt med en af deres bekendte, Rasmus Hansen Pave fra Tved. Han var på besøg hos familien, og de snakkede om, om der ikke var et sted, hvor de kunne komme af sted med at stjæle nogle penge. Maren Gotfredsen kendte Peder Larsen og hans kone godt, og vidste, at de havde penge, og hvor de havde dem gemt. Hun vidste også, at Peder Larsen var på arbejde i Svendborg, så hans kone var alene hjemme den nat.

Peder Eriksen og Rasmus Hansen Pave brød ind i huset via en rude, som de slog itu. De bandt døren ind til soveværelset, så konen ikke kunne komme ud, og så bar de et par kister ud i haven og tømte dem for indholdet, en del tøj og nogle penge. Det blev dog hurtigt opdaget, hvor kosterne befandt sig. Peder Larsen krævede ikke erstatning for tøjet, idet han fik det tilbageleveret. Dog var et stykke vadmæl nået at blive syet om til en "underklokke" af Maren.

Sammen med andre bekendte, havde Peder Eriksen i flere tilfælde stjålet får og lam fra nogle marker i Kogtved og Rødskebølle, og hjemme havde Maren så slagtet dem, og de havde delt udbyttet.

En af de bekendte, Peter Andersen, og Peder Eriksen tjente på et tidspunkt sammen som daglejere hos slagtermester Erichsen i Svendborg. Her stjal de 4 ½ skæppe rug.

I vinteren 1853-54 gik det ud over en ubeboet gård, ejet af gårdmand Rasmus Strøyer. Her stjal Peder Eriksen, sammen med en tjenestedreng 4 skæpper rug. Eriksen havde haft poser med, som de kunne fylde rugen i. De fragtede det hjem til Peder Eriksen, og Maren Gotfredsdatter gav senere tjenestedrengen 24 skilling, og nogle fødevarer for hans ulejlighed.

Sammen med svigerfaderen, Gotfred Larsen, stjal Peder Eriksen en spade, en hakke, en jernstang, et naverbor, og en halvtønde. Samt et strygejern. Det foregik på Lille Brændeskovsgård, hvor Peder Eriksen tjente, og det var værktøj, han var stillet til rådighed i forbindelse med sit job på gården. Strygejernet kom med hjem til Gotfred Larsen, og de øvrige genstande tog Peder Eriksen hjem til sig selv.

Peder Eriksens forældre i Skovsbo gik heller ikke fri. Her stjal Peder en nat, hvor han brød ind via stige til loftet, en sæk med fjer. Det var før han blev gift med Maren. Men sækken med fjer blev fragtet hen til Marens forældre, hvor faderen gemte den. Da Peder og Maren blev gift, fik de sækken med fjer til deres bryllup.

Den 10. oktober 1854 om aftenen, klokken 9 ½, blev Peder Eriksen arresteret. Den 24. marts 1855 blev han sendt til København til en arrest.

Den 1. oktober 1855 bliver hustruen, Maren Gotfredsdatter også arresteret og anklaget for medvirken ved ægtefællens tyverier m.v. Ved indsættelsen i Svendborg arrest får hun udleveret:

1 bomuldskjole , 1 halstørklæde, 1 par sko, 1 par strømper, 1 lommeklæde og 2 huer.

Commissionsdom

I den periode midt i 1850erne var der stor kriminel aktivitet på Sydbyn. Der var så mange anholdte, at man ikke havde plads nok til dem i de almindelige arresthuse. Sagen var startet med anholdelsen af 2 personer,

Rasmus Hansen Pave fra Tved, og Jørgen Jespersen Lind, Skårup Mark. – De havde yderlige angivet 32 personer som medskyldige. I alt nåede man op på 50 personer. Det var ikke en egentlig bande. Der er flere enkeltstående tilfælde imellem, som f. eks. Peder Eriksen og Maren Gotfredsdatter, og andre arbejdede sammen på kryds og tværs.

Det var mange arresterter på engang, og det var der slet ikke plads til i det lokale arresthus. På møde i Svendborg Amtsråd, refereret i Fyens Stiftstidende 25. april 1855, blev det drøftet, hvorvidt Svendborg Købstad alene skulle afholde udgifterne. Det havde været nødvendigt at udbygge Arresthuset, og der var lejet et tomt pakhus, der blev indrettet til midlertidig arrest. Amtmanden redegjorde for, at der var anvist 2000 Rdl fra Amtsrepartitionsfondet til hjælp til udgifterne, men at det fremover måtte være Svendborg købstad, der skulle afholde udgifterne.

De lokale myndigheder, ved kammerjunker, byfoged, birkedommer Jessen, kunne ikke alene klare så stor en sag. Så der kom assistance fra København. Politiassessor Rothe, der var en højtstående embedsmand, og medlem af Rigsretten, Ridder af Dannebrog, kom til Svendborg for at lede commissionsdomstolen.

Den 2. oktober 1855 blev der afsagt dom. 50 personer fra Sydfyn blev dømt.

Peder Eriksen blev dømt til tugthus på livstid. Maren Gotfredsdatter fik 14 år i tugthus. Svigerfaderen, Gotfred Larsen, fik 8 mdr. forbedringshus for meddelagtighed.

Mølleren på Thurø, Morten Mikkelsen, blev dømt til 14 års tugthusarbejde. Dels for brandstiftelse, idet han havde foranstaltet påsat brand på sin mølle i den hensigt at hæve forsikringssummen. Dels for forsøg på falskmøntneri. Sammen med Jørgen Jespersen Lind havde han i Hamborg fået præget en metalplade, der skulle anvendes til at trykke falske pengesedler med.

Udskrift af dommen blev udgivet som bog, af P. Brandts Boghandel i Svendborg. I forordet til bogen, skriver udgiveren bl.a.:

”To meget kløgtige og snedige Forbrydere, Huusmand Jørgen Jespersen Lind af Skaarup Mark og Indsidder Jens Nielsen Thøsing af Tved, havde i en Række af Aar forøvet en Mængde grove Indbrudstyverier, og havde selv i de Sager, hvor deres Medhjælpere bleve overbeviste, ved Kløgt og ved haardnakket Benægtelse i de fleste Tilfælde vidst at undgaae Straf. Den første, som tillige var Vinkelskriver (en vinkelskriver er en person, der ikke har juridisk baggrund, men hjælper folk med juridiske anliggender – In.) nød en vis Respekt og indgiød i al Fald megen Frygt hos en Deel af Almuen, og benyttede sædvanligen til sine Medhjælpere i Forbrydelser uerfarne Personer, som ikke vare bekiendte med hans hele Færd og som han, naar Tyveriet opdagedes, lod i Stikken og naar det lykkedes, bedrog for deres Andeel i Udbyttet.

Den sidste havde efterhaanden organiseret sig en heel Kreds af Medhjælpere, som han stadigt benyttede, navnlig til at give sig Underretning om, hvor der var Noget at stæle, til at udsee Localiteterne m.v., medens han, i Særdeleshed i de senere Aar, til selve Udførelsen af Tyverierne udelukkende benyttede Ungkarl Rasmus Hansen Pave, hvis Moders Huus i lang tid var benyttet som Gjemmested for Koster og som Forsamlingssted for Tyvene, og som han snart oplærte til med Dygtighed at Stæle og til ikke at tilstaae...”

Rasmus Hansen Pave blev idømt 12 års tugthusarbejde, for 23 forhold, begået sammen med flere forskellige personer. Jørgen Jespersen Lind begik selvmord i arresten. Jens Nielsen Thøsing var i forvejen arresteret og idømt 6 års tugthus, men nu kom der yderligere 19 forhold til, som udløste 10 års tugthus mere.

Men tilbage til familien Peder Eriksen og Maren Gotfredsdatter.

Samme dag som domsafsigelsen, blev der annonceret i de lokale aviser, at der skulle være auktion over Peder Eriksens hus i Skovsbo. Der var 3 tdr. land til. Desuden skulle alt deres indbo også sælges ved auktion.

Det var således en familie, der gik totalt i opløsning. Der var jo 5 børn i alt: Gusta, der boede hos morforældrene i Tved. – Erik var 9 år, Gotfred 6, Hans Vilhelm 4 og Maren Sophie ½ år.

Børnene kom til at bo hos forskellige gårdmænd.

Erik boede hos Hans Jochumsen og Anne Marie Rasmusdatter i Egense by. Gotfred boede hos Rasmus Jensen Strøyer i Skovsbo (det var der, Peder Eriksen havde stjålet rug).

Hans Vilhelm boede hos husmand Niels Jeppesen og Maren Christophersdatter i Egense by. Og Maren Sophie kom til at bo i Brudager hos en gammel mand, Peder Rasmussen, og hans kone Ane Nielsdatter. – Maren Sophie døde i Brudager i 1869. 14 år gammel.

I Fattigprotokollen for Egense Sogneråd fremgår det, at sognet betalte 8 Rdl i kvartalet til de gårdmænd, hvor børnene var anbragt. I protokollen er overskriften ”Peter Forriders børn”.

Da Erik er 19 år gammel, i 1869 tager han til Nyborg, og herfra tager han ud at sejle. Vi har ikke kunnet finde ham efterfølgende, men da moderen dør i 1891 (herom senere) er Erik ikke nævnt i skiftet. Enten er han død, eller måske udvandret.

Gotfred flyttede til Aabenraa, hvor han blev gift med Marie Bondesen. Han blev handelsrejsende. De fik 6 børn, 2 af dem blev lærere. Han døde i 1923.

Hans Vilhelm flyttede ind til Svendborg, hvor han kom til at arbejde som skibstømrer. Han blev gift med Johanne Kirstine. De boede i Vestergade, og de fik i hvert fald 3 døtre.

Gusta, den ældste, kom til Nyborg, hvor hun blev gift med en sømand, Frederik Bagger.

Maren Gotfredsdatter blev først ført til arresten i Odense, men ret hurtigt efter blev hun sendt videre til Christianshavns Tugt Rasp og Forbedringshus, hvor hun afsonede alle 14 år.

I Straffeprotokollen fra Forbedringshuset kan vi se, at Maren i 1863, den 2. november blev straffet med 24 timer på vand og brød. Hendes forseelse var Besiddelse af ureglementerede genstande. – Og i 1864, den 13. december blev hun dømt til 48 timer på vand og brød, for at have brugt upassende udeladelser mod en kvindelig foresat.

Da hun blev løsladt fik hun ophold i Kirkeby, hos en ugift mand, Henrik Hansen, hvor hun boede til hun døde 19. februar 1891.

Peder Eriksen afsonede i Horsens Tugthus. Hans dom lød på livsvarigt tugthus, men i 1868, den 9. april bliver han benådet og løsladt ved kgl. Resolution i forbindelse med kongens fødselsdag.

I 1870 er han indskrevet på hospital i Odense, Gråbrødre Hospital, afdelingen for sindslidende. Det ser ud til, at han har ophold her, indtil han i 1888 bliver indlagt på Sindssygehospitalet i Middelfart, hvor han døde d. 13. november 1897.

Det var en datter fra 3. ægteskab, Stine Eriksdatter, der sammen med sin mand Hans Rasmussen, der var fra Ollerup, overtog fæstet af Forridergården efter faderens død. – Den ældste søn, Niels Eriksen (af 2. ægteskab) flyttede til Svendborg. Han blev gift, og arbejdede som skibstømrer. Han døde i 1906.

Forridergården var i slægtens eje i mange år. I dag er det ikke slægtninge, der ejer gården.

Kilder:

Hvis man har lyst til at læse commissionsdommen fra 2. oktober 1855 i hele sin længde, med original skrift og sprog, kan den downloades her:

<https://dis-danmark.dk/bibliotek/920262.pdf>

Øvrige kilder:

www.gautier.dk "Slægten fra Forridergården"

Folketællinger, kirkebøger, retsprotokoller, skifteprotokoller m.m. fra Rigsarkivets hjemmeside, www.SA.dk

Laila Neumann

Maj 2020